

Egy könyv és a valóság

Csányi Vilmos szerint ez a könyv megoldást kínál a klímaválságra. Obama azt mondta, hogy az aktuális kedvencei közt van. Bill Gates szerint nagyon figyelemre méltó könyv. A Csányi volt az ok, hogy megvettem.

Kim Stanley Robinson *A jövő minisztériuma* című könyve 2020-ban jelent meg. Műfaja sci-fi, de velünk történik a 2024 - 2050 közötti időszakban.

A könyv nagyot robbant, mert megoldásokat kínál és azt igéri, hogy 2050-re legyőzzük a klímaválságot, a Föld és az emberiség jelentősen átalakul. Megoldjuk a migráns válságot, a természet visszacapja a (fele) Földet, legyőzzük a gazdagokat, egyáltalán a kapitalizmust.

Nagyszerű könyv, zavarbaejtően gyenge könyv.

Nagyszerű könyv, mert izgalmas regény formájában – egy percre nem jut eszedbe, hogy abba kéne hagyni az olvasást – ráébreszti az olvasót, hogy nagyon nagy a baj, de még mindig nem késő.

A regény keretsztorija egy képzelt ENSZ-szervezet következő évtizedekbeli tevékenysége köré fonódik. A Jövő Minisztériuma névre keresztelt intézmény feladata, hogy minél közelebb vigye a világ országait a párizsi klímamegállapodásban vállalt célokhoz, a szervezet a még meg nem született nemzedékek érdekeit hivatott képviselni.¹

De a dolgok jelentősen felgyorsulnak, ahhoz képest, amit egy bürokratikus ENSZ szervezet követni tudna. 2024-ben Indiát egy olyan hóhullám sújtja, hogy pár nap alatt 20 millióan halnak meg. A túlélők között van egy amerikai fiatalember, aki már sohasem tudja kiheverni ezt az élményt, mentálisan beteg. Elhatározza, hogy megöli a Jövő Minisztériuma vezetőjét, Mary Murphy-t, aki Írország volt külügyminisztere, profi bürokrata. A kettőjük valamiféle barátsággá váló kapcsolata adja a könyv gerincét, de nem a lényegét. A 106 (!) egy-két oldalas fejezetből mindössze 40 foglalkozik velük.

Természeti csapások sorozata éri a Földet, világossá téve a nemzetállamok vezetői előtt, hogy összefogás szükséges, de természetesen egyáltalán nem magától értetődő, hogy az létrejön. Az indiai hóhullám után az indiaiak kén-dioxidot permeteznek repülőgépről a légkörbe, mert megfigyelték, hogy a Pinatubo vulkán kitörése után a globális hőmérséklet fél fokot csökkent, és ezt a hatást kívánták elérni. Minden állam és a Jövő Minisztériuma is tiltakozott a mérgező anyag kipermetezése ellen, amit az indiaiak nyersen visszautasítottak, hogy nem ők okozták a hóhullámot, viszont az ő embereik halnak meg és a többiek nem csinálnak semmit.

Világossá vált, nemcsak összefogás kell, hanem rengeteg alapvető dolgot is meg kell változtatni – egyszerre. Csökkenteni kell a szén-dioxid kibocsátást, növelni kell a szén elnyelését. Ennek elősegítésére és ösztönzésére egy új (világ)penzt kell létrehozni.

¹ A párizsi klímaegyezményről „Éghajlat és környezeti válság” c. oldalunkon lehet olvasni; valahányszor a „net zero” szöbakerül, hivatkozás történik a párizsi klímaegyezményre is.

Meg kell állítani az antarktiszi gleccserek felgyorsult tengerbe csúszását, ami hatalmas műszaki feladat, nagy költségekkel – csak teljes nemzetközi összefogással képzelhető el.

Meg kell állítani a migrációt, mindenkinek valamekkora univerzális elengedhetetlen jövedelmet kell biztosítani.

Limitálni kell a gazdagok fogyasztását, a vagyoni és a kereseti különbségeket. Az adóparadicsomok megszűntek, különben is csak digitális pénz létezik, pénzt eldugni nem lehet.

Hogy lehet ezt megoldani?

A szerző nem mondja ki, csak példákat mesél erről-arról. Hogy megalakul Indiában egy Káli testvérei nevű terrorszervezet a gazdagok ellen, sőt lebegteti a szerző, hogy a Jövő Minisztériumán belül is alakul és működik egy “operatív” egység az alelnök vezetésével. Nincs kimondva, de a kedves olvasó kitalálhatja, megérezheti, hogy

félelem és terror - ez segíti a változások megtörténtét.

A gazdagok általános környezeti bűnözőkként vannak kezelve. Tudott, hogy a hagyományos repülés a legkörnyezetszennyezőbb közlekedési forma. De a beszéd nem elég hatásos: egyetlen nap lelőnek 60 repülőgépet ismeretlen terroristák, majd mivel nem érték el száz százalékosan a kívánt hatást, egy másik nap még lelőnek húszat. Végül is megtörténik az áttérés a léghajózásra.

25 év alatt teljesen átalakul minden, a pénzügy, a termelés, a fogyasztás, a szemléletünk – a svájciaké, az araboké, a kínaiaké, mindenkié. Már csak egy közös Gaia vallás kell. Nehezen hihető.

A könyvben felsorolt megoldások egy része műszaki jellegű – azokról látom, hogy megvalósíthatatlan ötletparádé, egyszerűen blöddli. Attól félek, hogy minden egyéb területen, politika, pénzügy, stb – amihez végképp nem értek – hasonlóan kivihetetlen javaslatai vannak.

Miért mondom, hogy zavarbaejtően gyenge könyv? Ha elfogadom a szerző narratíváját, hogy pár éven belül már katasztrófák sorozata köszönt be, akkor az a konklúzió, hogy fegyvertelenül állunk ezzel szemben. A könyv azonban sikerrel végződik, Mary Murphy boldogan megy nyugdíjba egy kis zürichi manzárd lakásba.

Mi aggódhatunk, pedig cselekednünk kellene.

Merre tartunk az összefogás helyett? Itt az orosz-ukrán háború, egy év után már több százezer halottal. Egyértelműnek látom, hogy a következő évek a zéró-összegű játszmáké lesznek. Az USA jelenlegi politikája ebbe az irányba mozdult el. A protekcionizmus, a kínaiak ellen hozott (durva) szankciók egyértelműen azok. Jövőre már India lesz a világ legnépesebb országa. A Goldman Sachs bank előrejelzése szerint 2050-re India és Indonézia lesz a világ harmadik és negyedik legnagyobb gazdasága. Nem fogják magukat kizárni a kínai piacról az amerikaiak kérésére, pláne ha még korlátozzák is őket az amerikai piachoz való hozzáférésben.

Biden elnök úr most egy nagyon ambiciózus ipar-visszatelepítési programot hirdetett meg. A belpolitikai célok egyértelműek: kifogni a szelet a republikánusok vitorlájából.

A program ezért egyrészt zöld is, másrészt nagyon önző, nacionalista. Harmadrészt vissza akarja hódítani Trump híres fehér munkását, aminek az a furcsasága, hogy ő már elhelyezkedett. A hivatalos adatok szerint jelenleg gyakorlatilag nulla a munkanélküliség az USA-ban. Ilyen értelemben a terv még kockázatos is.

Minél jobban elszaporodnak a gazdasági konfliktusok, annál nehezebb lesz megoldani a globális együttműködést igénylő problémákat. Ha az országok nem tudnak együttműködni a részproblémák megoldása érdekében, akkor a globális kérdések megoldása lehetetlenné válik, és a világ ennek megfelelően szenvedni fog. Vagy elpusztul, ha Kim Stanley Robinson globális fenyegetésekre vonatkozó jóslata beválik.

Bp, 2023. febr. 6.

Csikvári F. András